

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK SHAROITLAR TA'SIRI

*Sirdaryo viloyati Oqoltin tumani 4-sonli
Davlat maktabgacha talim tashkiloti
tarbiyachisi **Davlatbekova Xumora O'ktam qizi***

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda pedagogik sharoitlarning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda qulay pedagogik muhit yaratish, tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim sifati samaradorligiga ta'sir etuvchi tashkiliy, metodik va psixologik omillar ochib beriladi. Maqola natijalari maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ta'lim sifati, pedagogik sharoitlar, ta'lim samaradorligi, pedagogik muhit, innovatsion texnologiyalar, tarbiyachi kompetensiyasi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning muhim bo'g'ini sifatida jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. Aynan maktabgacha yosh davrida bolalarning intellektual, jismoniy, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratiladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirish dolzarb pedagogik masalalardan biri hisoblanadi. Ta'lim sifati samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ularning asosiylaridan biri pedagogik sharoitlarning to'g'ri tashkil etilishidir. Pedagogik sharoitlar ta'lim jarayonining mazmuni, metodlari, vositalari hamda pedagog va tarbiyalanuvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlar tizimini qamrab oladi. Qulay pedagogik sharoitlar yaratilgan muassasalarda bolalarning o'qishga bo'lgan

qiziqishi, faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyati sezilarli darajada oshadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirishda pedagogik sharoitlarning ta'siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi hamda ularni takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar beriladi.

Ta'lim sifati maktabgacha ta'lim muassasalarida olib borilayotgan ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ifodalovchi muhim ko'rsatkich hisoblanadi. U bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos bilim, ko'nikma va malakalarning shakllanish darajasi, ularning ijtimoiy moslashuvi hamda mustaqil fikrlash qobiliyatining rivojlanishi bilan belgilanadi. Ta'lim sifati, shuningdek, davlat ta'lim standartlari va dasturlarida belgilangan talablarning qay darajada bajarilayotganligi orqali ham baholanadi.

Maktabgacha ta'limda ta'lim sifati mezonlariga ta'lim mazmunining ilmiy asoslanganligi, metodik ta'minotning yetarliligi, pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning qo'llanilishi va qulay pedagogik muhitning yaratilganligi kiradi. Ushbu mezonlarning uyg'unligi ta'lim jarayonining yuqori samaradorligini ta'minlaydi.

Pedagogik sharoitlar ta'lim-tarbiya jarayonining samarali tashkil etilishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Ular ta'lim muhitining moddiy-texnik bazasi, didaktik vositalar, tarbiyachilarning kasbiy faoliyati va bolalar bilan o'zaro munosabatlar tizimini qamrab oladi. Qulay pedagogik sharoitlar yaratilganda bolalarning bilishga bo'lgan qiziqishi ortadi, ta'lim jarayonida faol ishtirok etish imkoniyati kengayadi. Pedagogik sharoitlarning samaradorligi, avvalo, ta'lim jarayonining bolaning shaxsiy rivojlanishiga yo'naltirilganligida namoyon bo'ladi. Individual yondashuv, bolalarning psixologik holatini inobatga olish va ularning erkin faoliyatini qo'llab-quvvatlash ta'lim sifati oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, sog'lom psixologik muhit va ijobiy muloqot pedagogik sharoitlarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda tarbiyachining kasbiy kompetensiyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachining pedagogik bilimlari,

metodik mahorati, psixologik tayyorgarligi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalari ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi. Malakali tarbiyachi bolalarning ehtiyoj va qiziqishlarini hisobga olgan holda ta'lim faoliyatini samarali tashkil eta oladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada jonlantiradi. O'yin texnologiyalari, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish bolalarning faolligini oshirib, ularning ijodiy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu esa pedagogik sharoitlarning sifat jihatidan yaxshilanishiga olib keladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirishda tashkiliy va metodik omillar muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonini rejalashtirish, mashg'ulotlarning tizimli va izchil olib borilishi, metodik qo'llanmalar bilan ta'minlanganlik ta'lim samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ham pedagogik sharoitlarni takomillashtirishda muhim omil hisoblanadi. Ota-onalar bilan samarali hamkorlik bolalarning ta'lim-tarbiyasida uzviylikni ta'minlab, ta'lim sifati oshishiga xizmat qiladi. Bu jarayonda pedagoglarning maslahat berish, tushuntirish va hamkorlikka yo'naltirilgan faoliyati muhim hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirishda rivojlantiruvchi pedagogik muhitni yaratish muhim ahamiyatga ega. Rivojlantiruvchi muhit bolalarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan makon, o'quv vositalari va faoliyat turlarini o'z ichiga oladi. Bunday muhit bolalarning mustaqil faoliyat yuritishiga, ijodiy fikrlashiga va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Rivojlantiruvchi muhitning samaradorligi o'quv jihozlarining xavfsizligi, rang-barangligi va funktsionalligiga ham bog'liqdir. Didaktik o'yinlar, ko'rgazmali qurollar, konstruktorlar va multimedia vositalari bolalarda bilishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Ta'lim sifatini oshirishda individual va differensial yondashuv muhim pedagogik sharoitlardan biri hisoblanadi. Har bir bolaning rivojlanish darajasi, psixologik xususiyatlari va o'zlashtirish imkoniyatlari turlicha bo'lganligi sababli ta'lim jarayonida moslashuvchan yondashuv talab etiladi. Individual yondashuv bolalarning qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga, differensial yondashuv esa ularning imkoniyatlariga mos topshiriqlarni taqdim etishga yordam beradi. Mazkur yondashuvlar orqali bolalarda o'ziga bo'lgan ishonch, mustaqillik va ijobiy motivatsiya shakllanadi. Natijada ta'lim jarayonining sifati oshib, ta'lim samaradorligi yuqori darajaga ko'tariladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirishda pedagogik monitoring va baholash tizimi muhim ahamiyatga ega. Monitoring ta'lim jarayonining borishini doimiy kuzatib borish, natijalarni tahlil qilish va aniqlangan muammolarni bartaraf etishga yo'naltirilgan faoliyatdir. Baholash jarayoni esa bolalarning rivojlanish darajasini aniqlash va pedagogik sharoitlarning samaradorligini belgilash imkonini beradi. Pedagogik monitoring natijalariga asoslanib, ta'lim jarayonini takomillashtirish, metodik ishlarni rejalashtirish va tarbiyachilar faoliyatini rivojlantirish bo'yicha tegishli choralar ko'riladi. Bu esa ta'lim sifatining barqaror oshishini ta'minlaydi.

Ta'lim sifati samaradorligini oshirishda pedagogik sharoitlarni takomillashtirish amaliy yo'llar orqali amalga oshiriladi. Jumladan, tarbiyachilarning malakasini muntazam oshirib borish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, metodik xizmat faoliyatini kuchaytirish va ta'lim muhitini boyitish muhim hisoblanadi. Muassasa rahbariyati tomonidan pedagogik faoliyatni qo'llab-quvvatlash, ijodiy tashabbuslarni rag'batlantirish va sog'lom psixologik muhit yaratish ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu chora-tadbirlar pedagogik sharoitlarning samaradorligini oshirib, maktabgacha ta'lim muassasalarida yuqori sifatli ta'limni ta'minlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirishda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash muhim pedagogik sharoitlardan biri hisoblanadi. Bolalarning emotsional holati, ijtimoiy moslashuvi va ruhiy barqarorligi

ta'lim jarayonining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Psixolog va tarbiyachilar o'rtasidagi hamkorlik bolalarning individual muammolarini aniqlash va ularni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi. Psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash orqali bolalarda ijobiy xulq-atvor, o'z-o'zini nazorat qilish va muloqot madaniyati shakllanadi. Bu esa ta'lim jarayonida qulay muhit yaratilishiga va ta'lim sifati oshishiga xizmat qiladi.

Ta'lim sifati samaradorligini oshirishda oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Ota-onalarning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishi bolalarning rivojlanishida uzviylikni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim muassasasi tomonidan ota-onalar uchun seminarlar, treninglar va maslahatlar tashkil etilishi pedagogik sharoitlarni mustahkamlashga yordam beradi. Oila va ta'lim muassasasi o'rtasidagi samarali hamkorlik bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar, mustaqillik va mas'uliyat hissining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada ta'lim sifati va samaradorligi yanada oshadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish ta'lim sifati samaradorligini oshiruvchi muhim pedagogik sharoit hisoblanadi. Milliy an'ana va qadriyatlar asosida tarbiyalangan bolalarda vatanparvarlik, milliy g'urur va madaniy ong shakllanadi. Shu bilan birga, umuminsoniy qadriyatlar bolalarning bag'rikenglik va hurmat tuyg'ularini rivojlantiradi. Mazkur integratsiya bolalarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga xizmat qilib, ta'lim jarayonining mazmunini boyitadi. Bu esa pedagogik sharoitlarning samaradorligini oshiradi. Zamonaviy sharoitda maktabgacha ta'lim muassasalarida raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifati samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Interaktiv doskalar, multimedia taqdimotlar va raqamli ta'lim resurslari bolalarning qiziqishini oshirib, ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalarni maqsadga muvofiq va me'yorida qo'llash bolalarning bilish faoliyatini rivojlantiradi hamda pedagogik sharoitlarning zamonaviy talablar asosida takomillashuviga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim sifati samaradorligini oshirish pedagogik sharoitlarning to'g'ri va maqsadga muvofiq tashkil etilishiga bevosita bog'liqdir. Qulay pedagogik muhit, rivojlantiruvchi ta'lim makoni, individual va differensial yondashuvlarning qo'llanilishi hamda tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasi ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlovchi asosiy omillar hisoblanadi. Pedagogik sharoitlarning tizimli ravishda takomillashtirib borilishi bolalarning intellektual, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, otalar bilan samarali hamkorlik va milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Mazkur omillarning uyg'unligi natijasida maktabgacha ta'lim tizimida yuqori sifatli, samarali va barqaror ta'lim muhiti yaratiladi. Bu esa kelajak avlodni har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ta'lim menejmenti jurnali. – Toshkent: Sharq, 2005. № 1-2. – 218 b.
2. Temur tuzuklari / So'z boshi muallifi va mas'ul muharrir Muhammad Ali, forschadan tarj. A. Sog'unliy va H. Karomatov. – Toshkent: Sharq, 2005. – 160 b.
3. Toporovskiy V.P. Integrativnyy podxod k formirovaniyu upravlencheskoy kompetentnosti direktora razvivayushcheyshy shkolы: Dis. ... d-ra ped. nauk. – SPb., 2002. – 331 s.
4. Xo'jaev A.A., Xeyki Lentinin. O'zbekiston o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari. – Toshkent, 2001. – 126 b.
5. Makarov S. Menedjer za rabotoy. – M.: Molodaya gvardiya, 1989. – 239s.